

Nijkerk *Natuurlijk*

Kwartaalblad voor leden en donateurs van IVN Nijkerk Nummer 2 - 2025

Lente

BESTUUR

Voorzitter	Vacant	
Secretaris	Arjan van Slooten	06-36 38 40 06 secretaris@ivn-nijkerk.nl
Penningmeester	Ellie Kroon	06-13 07 63 39 penningmeester@ivn-nijkerk.nl
Algemeen lid	Rien Loman	06-25 08 18 05 info@ivn-nijkerk.nl
Oriënterend lid	Marieke van den Heuvel	06-14 03 50 67 info@ivn-nijkerk.nl
Vertrouwens ContactPersoon (VCP)	Ben Hiemstra	06-42 21 95 86 vcp@ivn-nijkerk.nl

COLOFON

Nijkerk Natuurlijk is een uitgave van IVN-afdeling Nijkerk. Kopij en reacties kunt u uiterlijk tot **15 mei 2025** sturen naar Arjan Kalee, nn@ivn-nijkerk.nl (tekst zo mogelijk in Word aanleveren en **afbeeldingen los** bijleveren als JPG of TIFF).

Redactie:

Arjan Kalee (coördinator)
Egbert Woudenberg
Hans Dekker

Lay-out en productie:

Renea Grafisch, Nijkerk

Bezorging:

Renée Broekhuis (coördinator),
Robin Nellestein, Marion Petrie,
Anita de Raad, Jaap Schaap,
Marinus van Tol, Wil van Winkoop,
Dinie Vos, Bernadette Post,
Akke Tolsma, Ans Vermeulen,
Hildegard Steenbrink, Johan Nijzink,
Eghard Kouwenhoven, Marijke
Langhorst en Jan Hoonhoud

Foto op de voorkant:

Flamingo, van Thea de Ruijter.
Een toelichting bij deze foto vindt u op pagina 4.

Nijkerk *Natuurlijk*

Jaargang 48; 2025 nr. 2 (Lente)

Kwartaalblad voor leden en donateurs van IVN Nijkerk.

De afdeling IVN Nijkerk is opgericht op 14 maart 1977.

Secretariaat: Greppelland 7, 3863 ZK Nijkerk,
secretaris@ivn-nijkerk.nl

Banknummer: NL32RABO0347864759 t.n.v. IVN Nijkerk

Ledenadministratie: Herman van Dasselaar, ledenadministrateur@ivn-nijkerk.nl

Lidmaatschap: lid € 25,00, donateur € 17,00, huisgenootlid € 12,50,
jeugd lid € 7,50 en cadeaulid € 25,00 per jaar

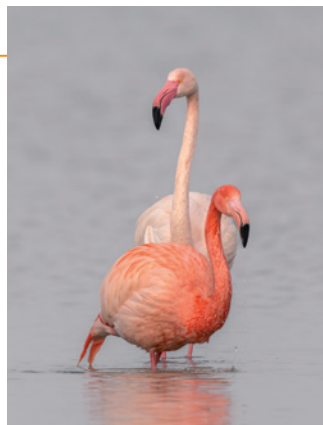
Website: www.ivn.nl/afdeling/nijkerk

INHOUDSOPGAVE

Flamingo - bij de voorpagina	4
Het leuke van een groep	5
IVN naar de knoppen	10
Klimop	12
De stadsreus	14
Winter in Frankrijk	16
Programma	18
Nieuwjaarsreceptie	20
Regenwormen: natuurlijke ploegen	21
Vogelkijkexcursie Arkemheen	28
Schiphol	32
Werkgroepen	35

IVN is een landelijke organisatie die mensen lokaal bij de natuur betreft. Meer dan 20.000 ervaren vrijwilligers organiseren jaarlijks met veel passie en kennis talloze excursies, cursussen, wandelingen en tentoonstellingen. Zo komen veel mensen in contact met de natuur. En dat is nodig, want IVN is ervan overtuigd dat kennis van natuur, milieu en landschap de betrokkenheid vergroot. Door uw lidmaatschap ondersteunt u IVN Nijkerk.

Al jaren zitten er in Nederland, zowel in Zuid-Holland als in de randmeren bij de Veluwe, flamingo's. Een tijdje terug zaten drie Chileense flamingo's bij Harderwijk. Dan word ik toch nieuwsgierig of dit flamingo's zijn die van nature hier in Europa voorkomen of dat het gaat om ontsnapte flamingo's. Onlangs was ik nog in Zuid-Holland waar een grote groep flamingo's stond. De groep was gemêleerd met veel verscheidenheid in kleuren. Het ging van felroze, oranje tot zwart met wit.

In Europa komen wel degelijk in het wild levende flamingo's voor. Het gaat hier om de Europese flamingo, ook wel de grote flamingo (*Phoenicopterus roseus*) genoemd. Deze flamingo's broeden samen met de Chileense, Caribische en kleine flamingo's in Duitsland net over de grens met Nederland, in het Zwillbrocker Venn. Uit deze kolonie komen ook hybrides voort tussen Chileense en Europese flamingo's. Deze maken de determinatie van flamingo's in Nederland soms erg complex.

Een grotere kolonie van zo'n 200.000 broedparen (Europese flamingo) broedt vooral in Zuid-Europa en Kazachstan. Een van de bekendste kolonies is in de Camargue, een moerasgebied in Zuid-Frankrijk. De Europese flamingo heeft een zachtroze tot bijna wit veren kleed. De jonge vogels zijn wit-bruin.

Maar in Nederland komen dus ook Chileense, Caribische en kleine flamingo's voor. In Zuid-Holland zag ik deze soorten samen met de Europese flamingo door elkaar in een groep staan. Vandaar dat er zoveel kleurverschil is bij de flamingo's. Deze drie soorten zijn jaren geleden ontsnapt, maar weten zich al meer dan 50 jaar prima te redden in ons klimaat.

Er bestaan inmiddels ook kruisingen van de verschillende soorten. De Chileense flamingo komt van oorsprong voor in Zuid-Amerika. De Caribische flamingo komt oorspronkelijk voor in het Caraïbisch gebied, de Galapagoseilanden en Zuid-Amerika en de kleine flamingo komt oorspronkelijk uit Oost-Afrika, de Perzische Golf en Noordwest-India. Het blijft bijzonder om deze prachtige vogels in onze Nederlandse wateren te spotten.

Thea de Ruijter

HET LEUKE VAN EEN GROEP

Jaarlijks schijnt ie zo'n vijftienhonderd uur, dus grofweg toch nog zeventien procent van alle tijd... Eind vorig jaar tikten we de vijfenzestig aan; zonloze dagen, wel te verstaan.

Deze morgen tackelen we 't grijs met een mok dampende oploskoffie. Een enkele verwaaide spetter glijdt gelaten van onze rug. Het is uiteindelijk nog maar de 24e van januari...

We staan aan de rand van het Hulshorsterzand. Natuurmonumenten heeft blijkbaar ook wat volk in de benen: 'pensionado's'! Maar gaaf om te zien, dat het vuurtje nog steeds brandt! Hun program: dennetjes rooien! Zandhagedis, heivlinder, mierenleeuw en nachtzwaluw zullen mens (en schaap) daar vast erkentelijk voor zijn.

Er valt altijd wel wat te beleven, als je er maar bent!

Samen zie je soms iets meer, dan wanneer je er solistisch zelf op uittrekt.

Hoewel, je ziet in je 'upje' dan toch ook weer dingen die je met een groep zo snel niet scoort.

Maar vandaag profiteren we van elkaar, net zoals een groepje 'kuifjes' in de toppen van wat naaldhout. Toch fijn dat je gehoor het 'akelige' tegenlicht wat compenseert, want het opgewekte si-si-si, prr-prrr-prrrr dat uit verschillende bomen klinkt verraaft dat de kuifmees hier zeker niet alleen aan 't struinen is. Ook voor hem geldt: twee zien meer dan één en dit verbond is zeker niet hobbymatig! Dat blijkt wel, wanneer we even verderop de restanten van een houtduif treffen.

Gelijk maar even oefenen: Pen? Niet afgebeten! Dus...? Eén van ons vraagt verder: "Linker- of rechtervleugel?" Na een korte conversatie vergeten we dit ook niet meer!

Kijk, dat vind ik nou het leuke van een groep. Niemand heeft dé wijsheid zelf in pacht. Trouwens, het is me vaker opgevallen dat je eigenlijk nooit een dode vogel vindt (de vogelgriep even buiten beschouwing gelaten), laat staan een heel skelet. Die holle botjes zijn ook niet lang bestand tegen de scherpe tand des tijds. Enkel het borstbeen én het bekken met de stuit zijn echt robuust. Het laatste wordt nog wel eens voor de schedel van een knaagdier versleten...

In de bosrand contrasteert een laag, uitgewaaierd hoopje geel zand, qua omvang ter grootte van een molshoop, de zwarte bosgrond. Duidelijk het werk van *Mus sylvaticus*, maar deze graaft liever dan dat ie vliegt, want in de klauw van *Strix aluco* ben je 't haasje!

We stappen uit de bosrand en screenen met een 8x40 het terrein dat voor ons ligt.

En daar, iets verderop, ontdekken we het groepje vrijwilligers dat natuurbehoud in het vaandel heeft. Het jonge dennenopschot wordt hier rigoureus aangepakt. Goed werk!

Maar even later nuanceer ik het oordeel onbewust. In enkele van deze kleine dennetjes, hooguit anderhalve meter, wordt namelijk fanatiek acrobatiek bedreven. Vijf gram, de helft van pimpelmees, geel streepje op de kop. Nu geen last van tegenlicht!

Het is me in deze tijd van 't jaar trouwens vaker opgevallen, dat goudhaantjes lang zo schuw niet zijn, maar ik weet niet of dit specifiek een winterfenomeen betreft, ten gevolge van de noodzaak om voldoende voedsel te bemachtigen. Stiekem hoop ik, dat ze toch een paar dennetjes vergeten!

Nu geeft het zand wat prijs: een prent van het ree, gevolgd door die van de vos en vijf minuten later buigen we ons, tien man sterk, over een flinke wolvendrol. Zoiets zie je in de bebouwde kom dan toch weer minder doen!

We laten vorm, formaat, kleur en inhoud op ons inwerken. Eén deel zit vol met haar, best kort van stof. Het zou zomaar eens een konijntje geweest kunnen zijn. Opvallend is ook het kleur- en vormverschil. Het andere deel bestaat namelijk uit enkele zwarte haarloze bollen. Onze expert legt uit dat dit de geconsumeerde organen van z'n prooi zijn. Hier geen punt van het afknippen, omdat er simpelweg geen haar in zit.

Intussen is het echt gaan regenen en hullen we ons in het regenpak. Gelukkig mag dit de pret niet drukken, want even later stuiten we op het spoor van een das. We steken nu het zand over en treffen warempel hoog in top een blauwe aan, geen reiger, maar klauwier. De klapekster vliegt enkele malen iets vooruit en landt dan in een volgende top, totdat hij er tabak van heeft. Raaf is ook van de partij. Na prent van zwijn, hert, haas en kever en wat afgeknaagde botjes, trekken we het bos in. Wel zo prettig nu het giet.

Op naar de Hierdense Beek. We passeren rode- en blauwe bosbes. Waarom de vossenbes haar blad behoudt wordt duidelijk wanneer je het blaadje even tussen de vingertoppen neemt, en tja dat lukt je bij de ander niet.

Het bos wordt hier steeds natter, en we verbazen ons dat er zoveel bomen in het water staan, totdat we bij de beek aankomen. Het stroomt best aardig. Deze beek schijnt door de watervleermuis in gebruik te zijn als snelweg naar... Slim bekeken van zo'n gladneus!

Verder 't onvermijdelijke mos. Mooi zoals dit kleur aanbrengt. Eén van ons ontdekt zowaar een 'hemelbeestje'. Hoe denkt het lieve dier dan weer over het weer?

En dan valt ons oog op een gewei-zwammetje. Maar deze heeft duidelijk z'n sporen al verdiend: geen tipje wit. Verder maar weer, en zo zetten we onze voet nog bijna op het eikvaren, slecht twee blaadjes groot. Hier is nog geen sprake van een bodembedekker, maar prachtig groen en mooi bescheiden van formaat. Beestje, zwammetje, varentje. Zo gaat het vaak als je even inzoomt!

We lopen verder en vinden hakgaten van de regenfluit en ook nu rollen we van het één in het ander. We hebben al wat wroetsporen links laten liggen, maar deze boom staat in de buurt van een gladgeschuurde den.

In de bast kleven nog de zwarte haren. Ik steek er stiekem één in m'n telefoonhoesje, twaalf centimeters stug en lang! Begrijpelijk dat ze het over borstelwild hebben. Ook hier weer uitwerpselen: geen boonsel, geen drol, maar zwijnenkeutels tussen het fijn haarmos.

Uiteindelijk verzeilen we via de tonder-, bij de berkenzwam. Deze groeit gewoon het hele jaar verder door en leuk om te zien dat zelfs op een halverwege geknakte berk alle zwammen toch dezelfde horizontale 'zit' hebben. Die zwammen op het geknakte deel hebben zich duidelijk pas na de breuk gesetteld. Als kleurrijke klapper sluit 'n mooie rijtje oranje oesterzwammen deze trits.

Zes uren later draaien we voldaan de weg weer op, terug naar huis. Toch gaaf dat je hier in Nederland zo snel er even 'uit kunt stappen'!

Gert Wouters

MOS bv

verenigingsmanagement,
secretariaat, financiële
administratie,
communicatie en advies

www.mos-net.nl

MOS Select bv

werving en selectie,
detachering,
uitzenden

www.mosselekt.nl

MOS Events bv

evenementen,
congressen, workshops

www.mosevents.nl

Postbus 1058 - 3860 BB Nijkerk - Tel: 033 - 247 34 00
E: mos@mos-net.nl - W: www.mos-net.nl

Sanitair
Alle merken kranen
Onderdelen voor kranen
Gashaarden
Elektra
PVC afvoer
Badkameraccessoires
Dakbedekkingsmaterialen

Ohmstraat 1, 3861 NB Nijkerk
(033) 245 14 72

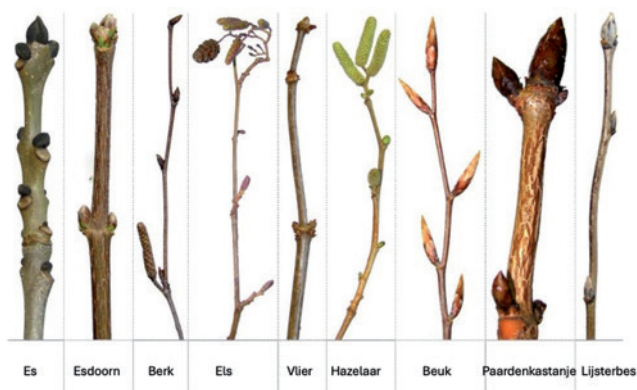

Voor bedrijven en particulieren
Openingstijden en overige
informatie vindt u op:
www.van-dasselaar.nl

IVN NAAR DE KNOPPEN

We genieten allemaal weer als de blaadjes aan de bomen komen, maar het proces dat daaraan voorafgaat is zo geweldig om te volgen... Iedere IVN'er zou eens naar de knoppen van bomen moeten gaan kijken. Zo mooi en zo veel vernuft, een wonder van de natuur. Einde winter, begin lente komen de boomknoppen allemaal uit en geven ze hun geheimen prijs. Maar voordat de lente komt, zijn ze allemaal al (een beetje in het geheim) aanwezig geweest. Die 'kale bomen' in de winter waren helemaal niet kaal.

Het begint allemaal als de natuur zijn hoogtepunt al heeft bereikt en de stammen van de bomen hun zware, groene bladerdek nog dragen. In deze tijd (de late zomer en de vroege herfst) staat de natuur niet stil. Aan het einde van het groeiseizoen wordt gewerkt aan nieuwe knoppen aan de stengels: organen als bladeren, bloembladen, doorns en nieuwe takken worden in een embryonaal stadium aangelegd. Vooral in de okselknop (ook wel axillaire knop genoemd), tussen de stengel en de bladsteel. De eindknoppen zitten aan het uiteinde van een tak en zorgen voor een nieuw stuk van de stengel. En dan hebben we ook nog de zogenaamde adventiefknoppen, die op minder gebruikelijke plaatsen ontstaan (zoals stammen, oude takken en zelfs op wortels).

Veel knoppen krijgen een laag schubben, als bescherming tegen verdroging, kou en vraat. Knoppen vormen een essentieel onderdeel van de levenscyclus van bomen en struiken. Ze zijn veel meer dan kleine uitsteeksels aan takken: ze zijn de basis voor de

plantgroei voor het volgende jaar. Het proces wordt gestuurd door genetische factoren en abiotische omgevingsfactoren zoals temperatuur, daglengte en beschikbaarheid van water.

Tijdens de winter komen de knoppen, gereguleerd door hormonen in de plant, in een rustfase. Bomen zijn mooi in de lente en zomer, maar als de boom zijn bladeren afgeschud heeft en de winter zijn intrede heeft gemaakt zijn de

kale stengels voorzien van de meest uiteenlopende knoppen. De eiken zijn te herkennen aan meerdere eindknoppen, de lijsterbes is viltig behaard, de beuk heeft bruine, spitse en langwerpige knoppen, bij de linde zijn ze bordeauxrood en bij de hazelaar groen en eivormig, de zwarte els heeft paarse knoppen, knotsvormig alsof het een bokshandschoen betreft. De es (mijn favoriet) heeft schitterende, zwarte knoppen. Net zoals de bladeren van boomsoorten verschillen, bieden ook de knoppen een variëteit aan vormen en kleuren.

Als ik nu naar buiten kijk, schijnt het zonnetje. De lente is echt begonnen en de natuur laat nu al zien dat de eerste knoppen weer gaan uitlopen. Afhankelijk van de plant en de abiotische factoren zorgen groeihormonen voor ontwikkeling van de knop. De sapstroom

van de meeste bomen komt al in januari op gang. Met het oplopen van de temperatuur en het krachtiger worden van de zon komen in februari/maart de knoppen uit. Ze worden langzaam dikker en dikker. De knop opent en verrast de buitenwereld met bladeren, bloemen of nieuwe scheuten en zelfs met combinaties van bloemen en bladeren (gemengde knoppen). Er is geen vaste volgorde. De wilg bijvoorbeeld had smalle knoppen, tegen de stengel aan. En daar komen eerst de bloemen (de mannelijke katjes met geel stuifmeel of de vrouwelijke katjes met een groene stamper) uit en daarna pas de bladeren.

Als in het voorjaar de knoppen uitlopen, vallen de schubben van de knoppen af. De plek waar de schub gezeten heeft, blijft zichtbaar en wordt een schublitteken genoemd.

De nieuwe scheuten dragen nieuwe bladeren en zorgen voor het vergroten van het bladoppervlak, waarbij gezorgd wordt voor het opvangen van zonlicht voor de fotosynthese. De nieuwe bloemknoppen gaan, na het uitkomen, weer zorgen voor de voortplanting en het produceren van vruchten later in het jaar.

Niet alle knoppen komen in het voorjaar uit. De eik zorgt bijvoorbeeld voor een

‘tweede leg’ in de tweede helft van juni. Omdat dit rond de naamsdag van Sint Jan gebeurt, wordt gesproken over Sint-Jansloten. De knoppen die hierop even moeten wachten, worden slapende knoppen genoemd. Er zijn ook slapende knoppen die pas wakker worden als er gesnoeid wordt of als er ander onheil de boom overkomt. Omdat vanaf het einde van de stengel dan geen hormonen worden doorgegeven naar de knoppen, worden ze wakker en gaan ze nieuwe scheuten aanmaken.

Wat een wondere wereld toch. De blaadjes zien de meeste mensen wel, maar dat er zoiets moois aan voorafgaat... In hun kleine, bescheiden bestaan dragen de knoppen een eeuwenoude wijsheid met zich mee: dat alles zijn tijd heeft, en dat de cirkel van het leven altijd doorgaat.

Hans Dekker

Klimop

Boos

Klimop groeit, zoals de naam al zegt, vaak omhoog langs steunpunten, zoals muren en bomen. Het is een houtachtige liaan. Het is echter geen parasiet zoals nog steeds veel mensen denken. De plant zoekt alleen houvast met hechtwortels in de oneffenheden van bast of muur. Deze plant kan echter ook een bodembedekker zijn die zo kan woekeren dat andere planten geen kans krijgen.

In bossen of in parken groeit de klimop soms tot heel hoog in een boomstam. Een prachtig gezicht. Het gebeurt nog al eens dat een boswachter of een groenbeheerder de dikke stam van zo’n klimop bij de grond afzaagt. Het dikke pakket bladeren rondom de stam verdort hetgeen een lelijk gezicht is. Vaak worden mensen boos als ze dat zien.

Toch zijn er redenen dat klimop gekapt moet worden. Het pakket bladeren rondom een dunne stam kan heel dik worden. Als het stormt kan de boom zoveel wind vangen dat die omvalt. Mensen in de omgeving, lopen gevaar. De boom kan op een auto vallen of op een muur, dak of huis. Degene die verantwoordelijk is voor het beheer moet de schade betalen.

Soms kan het zijn dat een boomdeskundige vermoedt dat een boom een ziekte heeft aan de stam of daar beschadigd is (bijvoorbeeld door bliksem). Door de klimop kan hij dat niet zien en dat is ook een reden om de stam van de klimop bij de grond af te zagen. Daarna moet het loof verwijderd worden.

Klimop, één van de beste planten voor de natuur

Er zijn veel soorten klimop. Wie die wil bewonderen moet eens naar de Algemene begraafplaats van Nijkerk gaan. Daar staan bontbladerige soorten en soorten met heel kleine en heel grote bladeren.

Hedera helix is de meest algemene soort en groeit vooral in bossen. Het voordeel van deze plant is dat die zowel in de schaduw als in het volle licht kan groeien. Het bladerpakket is heel dik en blijft zomer en winter groen. De bloei ervan is in het najaar en in de late winter zijn de bessen rijp. Vooral houtduiven en merels zijn in februari en maart druk met het eten van die bessen waarbij ze de wonderlijkste capriolen maken om er bij te kunnen komen. Mussen zitten soms urenlang twistgesprekken te houden in het dichte gebladerte en allerlei andere vogeltjes zoeken vliegensvlug hier veiligheid als er gevaar dreigt.

Ieder jaar broedt de merel en de houtduif in de klimop die zeer rijkelijk groeit en bloeit in voor- en achtertuin. In het najaar gonst het van allerlei soorten insecten die afkomen op de nectar die zeer rijkelijk wordt afgegeven door de bloemen. Tussen de bladeren verblijven eveneens allerlei soorten insecten, zoals motvliegen en wespjes waar insectenetende vogeltjes weer dol op zijn. Bovendien is het blad voedsel voor de rups van het boomblauwtje, één van de meest voorkomende vlinders in de tuin.

Het leuke van deze plant is dat deze twee soorten bladeren heeft. Aan de bloeiende stengels zitten eironde tot ruitvormige bladeren en aan de niet-bloeiende stengels drie- tot vijflobbige bladeren. Kortom, een plant die in ieder bos, park of tuin een prominente plek verdient.

Leendert de Boer

Aan de bloeiende stengels, nu uitgebloeid met bessen, zitten de eironde bladeren.

Een vijflobbig blad.

Met het fotograferen van de klimop door Leendert is toevallig ook een groot interessant insect op de gevoelige plaat vastgelegd. Door mensen soms voor een wesp of hoornaar aangezien, maar het is een zweefvlieg, die geen vlieg kwaad doet. Het is de stadsreus (*Volucella zonaria*), ook wel hoornaarzweefvlieg genoemd, een insect uit de familie van de zweefvliegen (*Syrphidae*). Zweefvliegen hebben geen angels en kunnen derhalve niet steken. De stadsreus is een forse zweefvliegsoort met een lengte tot 2,5 centimeter. Hij leeft, net als alle zweefvliegen, van nectar en stuifmeel.

Zweefvliegen zijn insecten die behoren tot de orde Diptera (tweevleugeligen). Ze hebben, net als vliegen en (steek)muggen, één paar vleugels, in tegenstelling tot de orde Hymenoptera (vliesvleugeligen), die twee paar vleugels hebben. Tot de laatste orde behoren de wespen en hoornaars. Bij de vliesvleugeligen hebben van vele soorten de vrouwtjes een legboor om eitjes af te zetten in bijv. gastheren. Bij diverse soorten is deze legboor geëvolueerd tot een gifdragend steekorgaan, de angel.

Tweevleugeligen hebben geen angel en kunnen dus niet steken. Steekmuggen kunnen dat wel in de volksmond, maar eigenlijk is het bijten. De vrouwtjes zuigen namelijk bloed met hun monddelen uit de gastheer en dat is lang niet zo pijnlijk als een wespensteek.

De stadsreus steekt niet en bijt niet en is vooral mooi om te zien. Dat hij lijkt op een wesp of hoornaar is niet voor niets. Een belager kijkt wel uit om hem te grazen te nemen. Deze handige gelijkenis met een andere soort wordt mimicry genoemd, in dit geval de mimicry van Bates (naar de beschrijver ervan: Henry Walter Bates (1825 - 1892), een Britse natuuronderzoeker met speciale belangstelling voor insecten). Bij de mimicry van Bates lijkt een voor predatoren ongevaarlijke soort op een gevaarlijke soort.

Voortplanting

De levenscyclus van de stadsreus verloopt van ei naar larve, dan verpoppen de larven en na de metamorfose kruipt het insect eruit. Veel carnivore larven van zweefvliegen eten bladluizen, maar de stadsreus heeft een gevaarlijke prooi op z'n menu staan: dode wespelarven. Na de paring gaat het vrouwtje van de stadsreus op zoek naar een wespennest. Wanneer ze die gevonden heeft blijft ze enkele minuten op een afstand ervan zitten. Ze poetst haar vleugels en achterlijf met haar poten. Misschien om de geuren kwijt te raken die wespen alarmeren, of om juist kalmerende stoffen aan te brengen (insecten doen heel veel met signaalstoffen), dat weten we (nog) niet.

Vervolgens loopt zij rustig het nest in en gaat haar eitjes leggen. Ze wordt niet aangevallen als ze in contact komt met wespen. Vervolgens loopt ze het nest weer uit. Een paar dagen later komen de eitjes uit. De larven leven onder in het nest, hier kunnen zij zich voeden met afval en dode wespenlarven. Ook nu laten de wespen hen met rust. Een veiliger plek voor insectenlarven kan je je niet voorstellen. Als het herfst is gaan de wespenkoningin en haar werksters dood, de mannetjes en jonge koninginnen vliegen uit om te paren, daarna sterven ook de mannetjes en de jonge koninginnen gaan op zoek naar een overwinteringsplaats. De stadsreuslarven blijven achter in het lege nest en overwinteren daar. In de zomer verpoppen ze, waarna een nieuwe generatie stadsreuzen de wijde wereld in vliegt.

Arjan Kalee

Het leven op het platteland in Frankrijk wordt flink gedictieerd door de seizoenen.

Hoewel ook wij, evenals de rest van de wereld, merken dat het klimaat aan het veranderen is, is hier nog steeds sprake van een landklimaat. Dus: hete zomers, koude winters. Maar gelukkig wordt het hier, in vergelijking met Nederland, wel wat eerder voorjaar en laat de winter ook wat langer op zich wachten. Maar goed, het departement Allier, waar wij wonen, ligt dan ook zo'n 800 kilometer zuidelijk van Utrecht vandaan.

Tot dusver verliep deze winter bijna hetzelfde als die in Nederland. 's Ochtends mist, grijs en grijs en 's middags vaak opklaringen met temperaturen die variëren van min 5 tot plus 5 graden.

Maar gelukkig trekken de vele kraanvogels die rondom ons dorp overwinteren, zich weinig aan van het soms sombere weer. In deze februari maand zijn ze alweer luidruchtig en beginnen ze met baltsen. Nog ruim anderhalve maand en dan vangt hun reis naar het noorden weer aan.

Uiteraard is er ook veel leven in onze tuin. Elke winter verblijven er in onze tuin minstens twee roodborsten, één winterkoning en één heggenmus. Hoewel je het zou verwachten, broeden ze niet in onze tuin. De roodborsten maken veel ruzie. Iedereen denkt dat het zulke lieve vogels zijn, maar dat is mooi niet waar. Hun voedselterritorium wordt flink verdedigd en soms vliegen de veren in het rond tot het territorium is bepaald.

Naast bovengenoemde soorten huizen er ook nog eens koolmezen, pimpelmezen, tortelduiven, merels, huismussen en spreeuwen rondom ons huis om nog maar te zwijgen van de eksters en zwarte kraaien. Kortom, een gezellige boel hier en dat komt natuurlijk omdat ze van ons dagelijks een behoorlijke maaltijd geserveerd krijgen.

Fransen worden vaak gezien als een volk dat alleen maar vogeltjes eet in plaats van ze eten geeft. Maar dat valt reuze mee. Onze buurman van dik in de negentig kweekt zonnebloemen en bewaart de uitgebloeide bloemknoppen voor de vogels in de winter. Voorts kun je in de lokale supermarktjes vaak een keur aan vogelvoer kopen voor 'des oiseaux en plein air' oftewel de tuinvogels. In onze tuin hebben wij twee voederplaatsen en daar is het, zeker in dit jaargetijde, een drukte van belang. Acht tot tien koolmezen en pimpelmezen zijn geen uitzondering. Alle vogels willen een graantje meepikken. Je zou

denken van 'hoe groter de vogel, hoe brutaler ze zijn', maar die vlieger gaat niet op. Tortelduiven laten zich makkelijk verjagen door de koolmezen en ook de soms agressieve roodborst wordt vaak door de veel kleinere pimpelmezen verjaagd.

Wij kunnen dit allemaal goed bestuderen want één voederplaats is gesitueerd voor onze keuken en een ander voor onze serre. In beide ruimtes vertoeven wij het meest.

Maar ook 's nachts gaat het vogelleven hier gewoon door. De laatste tijd horen wij vanuit ons bed een steenuil roepen. Die huist al enkele jaren op het terrein van een andere buurman. Dat huis staat al twee jaar leeg omdat deze buurman in een bejaardenhuis (ja, die heb je hier nog) is opgenomen. Dus dat uiltje heeft lekker de ruimte, wordt niet gestoord en mag zich tegoed doen aan de veldmuizen.

Als er in de tuin wordt gewerkt, dan worden wij steevast omringd door een roodborst. Door onze werkzaamheden jagen wij allemaal beestjes op en die worden dan met smaak verorberd.

Medio maart vinden wij het bijvoeren welletjes. Het voorjaar nadert en de vogels moeten leren hun eigen kostje bij elkaar te scharrelen. Hoewel, vorige week wás het al een beetje voorjaar met temperaturen tot 14 graden en in de verte hoorden wij reeds een zanglijster zingen en ook een wielewaal. Een wielewaal? Hoe dat zo? In februari? Nee hoor, wat krassende geluiden tussendoor verraden een spreekw die een behoorlijke imitatie gaf van de roep van een wielewaal. Overigens gevolgd door het geluid van een schuurmachine en een motorzaag! Tja, wat een combinatie!

*Jos van Til
Gannay-sur-Loire*

Programma IVN Nijkerk

tot en met 2e kwartaal 2025

Datum	Activiteit	Tijd	Locatie	Coördinator
Za 1 maart	Natuurlijk proeven	10.00	Nijkerkerveen	Elly Kuijt
Za 1 maart	Landschapsbeheer	09.00-12.30	Amersfoortseweg Nijkerkerveen	Sandra Plette
Zo 9 maart	Fotowandeling	10.00	Ermeloscche heide	Petra Heidinger
Za 15 maart	Vogelinventarisatie	09.00-10.00	Delta Schuitenbeek	Hanneke Bronkhorst
Zo 23 maart	Doorstapwandeling	10.00-12.00	Nog te bepalen	Petra Heidinger
Wo 26 maart	Jaarvergadering IVN Nijkerk	19.15: inloop 19.45: aanvang	Bibliotheek Nijkerk	Arian van Slooten
Za 29 maart	Lente-excursie	11.00-13.00	Oldenaller	Renée Broekhuis/ Marieke van den Heuvel
Za 29 maart	Mossen-excursie	13.30-17.00	Van der Meerstraat 36	Leendert de Boer
Wo 2 april	Plantenwerkgroep Wandeling 6 km	18.45	Oldenallerpad (verkort)	Arjan Kalee
Za 5 april	Natuurlijk proeven	10.00	Nijkerkerveen	Elly Kuijt
Za 5 april	Landschapsbeheer	09.00-12.30	Nog te bepalen	Sandra Plette
Wo 9 april	Plantenwerkgroep Inventarisatie	19.00	Tintelersteeg	Arjan Kalee
Do 10 april	Doorstapwandeling	19.00-21.00	Nog te bepalen	Petra Heidinger
Za 12 april	Landschapsexcursie	09.30-12.30	Stoomgemaal Parkeerplaats	Hennie Sohl
Zo 13 april	Fotowandeling	10.00	Oldenaller	Petra Heidinger
Wo 16 april	Plantenwerkgroep Inventarisatie	19.00	Houtwal Oldenaller	Arjan Kalee
Za 19 april	Vogelinventarisatie	09.00-10.00	Delta Schuitenbeek	Hanneke Bronkhorst
Wo 23 april	Plantenwerkgroep Inventarisatie	19.00	Withagersteeg	Arjan Kalee
Do 24 april	Doorstapwandeling	10.00-12.00	Nog te bepalen	Petra Heidinger
Za 3 mei	Natuurlijk proeven	10.00	Nijkerkerveen	Elly Kuijt

Za 3 mei	Excursie Slichtenhorst	10.00	Slichtenhorst	Hans Dekker
Wo 7 mei	Plantenwerkgroep Inventarisatie	19.00	Vitens	Arjan Kalee
Do 8 mei	Doorstapwandeling	10.00-12.00	Nog te bepalen	Petra Heidinger
Za 10 mei	Vogelexcursie	08.30 (Station)	Oostvaardersplassen	Janoh de Groot
Zo 11 mei	Fotowandeling	10.00	Veenhuizerveld	Petra Heidinger
Wo 14 mei	Plantenwerkgroep Inventarisatie	19.00	De Schammer	Arjan Kalee
Za 17 mei	Vogelinventarisatie	09.00-10.00	Delta Schuitenbeek	Hanneke Bronkhorst
Wo 21 mei	Plantenwerkgroep Inventarisatie	19.00	Oud Groevenbeek	Arjan Kalee
Do 22 mei	Doorstapwandeling	10.00-12.00	Nog te bepalen	Petra Heidinger
Wo 28 mei	Plantenwerkgroep Inventarisatie	19.00	Nekkeveld	Arjan Kalee
Wo 4 juni	Plantenwerkgroep Inventarisatie	19.00	Gerven	Arjan Kalee
Do 6 juni	Doorstapwandeling	10.00-12.00	Nog te bepalen	Petra Heidinger
Za 7 juni	Natuurlijk proeven	10.00	Nijkerkerveen	Elly Kuijt
Za 7 juni	Excursie Stille Kern	09.00-11.00	Stille Kern	Rik Hendrikse
Zo 8 juni	Fotowandeling	10.00	Botanische tuinen Universiteit Utrecht	Petra Heidinger
Wo 11 juni	Plantenwerkgroep Inventarisatie	19.00	Natuurtuin Harderwijk	Arjan Kalee
Wo 18 juni	Plantenwerkgroep Inventarisatie	19.00	Nog te bepalen	Arjan Kalee
Do 20 juni	Doorstapwandeling	10.00-12.00	Nog te bepalen	Petra Heidinger
Za 21 juni	Vogelinventarisatie	09.00-10.00	Delta Schuitenbeek	Hanneke Bronkhorst
Za 21 juni	Bomenexcursie	10.00-12.00	Bibliotheek Nijkerk	Hans Dekker/ Renée Broekhuis
Wo 25 juni	Plantenwerkgroep Inventarisatie	19.00	De Voorlanden	Arjan Kalee

Dikgedrukt staan de extern gerichte activiteiten.

Dit programma is onder voorbehoud. Zie ook de maandelijke Nieuwsbrief en de website www.ivn.nl/afdeling/nijkerk (voor de interne activiteiten: zie de betrokken Werkgroepen, de externe activiteiten worden op de homepage bij de Activiteiten opgenomen).
 Volg ook de plaatselijke bladen. Voor meer informatie: bel 06-52327370 of mail mn@ivn-nijkerk.nl

Wat was het weer als vanouds gezellig, de roemruchte IVN-nieuwjaarsreceptie 2025! Goed bezocht en uitstekend verzorgd met Ellie Kroon aan kop als penningmeester.

Zo werden we minutieus op de hoogte gebracht van het wel en wee van de diverse leden. Vooral het wee kreeg aandacht. Om dit leed enigszins te verzachten stonden er op de gezellig geplaatste tafels van camping/boerderij De Spochthoorn lieve bloemstukjes om troost te bieden aan de afwezige pechvogels. De geluksvogels die wel aanwezig waren, werden getraakteerd op lekkernijen, bereid door de werkgroep 'Natuurlijk proeven' onder de bezielende leiding van Elly Kuijt. Wat zouden we zonder hun uitzonderlijke talenten op feesten en partijen moeten aanvangen? We werden verwend met koffie, thee en taart begeleid door luidruchtige nieuwjaarswensen alsof men elkaar in jaren niet had gezien, hetgeen in sommige gevallen ook een feit was.

Een eervolle vermelding verdient ook Yvonne, die een boeiende en leerzame quiz had samengesteld die glorieus werd gewonnen door ene A., een van de weinigen die het verschil tussen het blad van de zomereik en zijn winterse broer wist te gokken. De prijs: een lespakket over vlinders, bomen en struiken waar zij nog flink op zal moeten studeren om haar titel het volgende jaar te kunnen prolongeren.

Uiteindelijk kon er geproost worden op het nieuwe jaar en de gezondheid van het gezelschap. De glühwein vloeyde rijkelijk en het bleef nog lang onrustig aan de Spochthoornseweg.

Niet onvermeld mag blijven dat nog enkele fijnproevers overgingen tot de verstandige aanschaf van een exemplaar van het laatste boek van clublid Leendert de Boer: 'Het funeraire erfgoed van Nijkerk en Nijkerkerveen', over begraafplaatsen, graven en zerken, harde koft, 200 bladzijden en uniek in zijn soort. Temeer daar de natuur de grootste inspiratiebron is geweest voor het tot stand brengen van dit standaardwerk.

Een fijn en gezond 2025 gewenst allemaal!

Anneke Thuring

REGENWORMEN: NATUURLIJKE PLOEGEN

Deel 1: Uiterlijk en leefwijze

De belangrijke rol die regenwormen vervullen bij de bodemvruchtbaarheid is al duizenden jaren bekend. Cleopatra gaf al opdracht ze te stimuleren in de landbouw. De regenworm werd door Charles Darwin beschreven als een 'natuurlijke ploeg', hij schatte dat om de zoveel jaar de volledige oppervlaktelaag van de wereld de maag van een aardworm passeert. Het nut van de regenwormen laat zich het best samenvatten door het feit dat ze voedingsstoffen vrijmaken uit de organische stof en de structuur van de bodem verbeteren. Bepaalde soorten graven bovendien gangen tot op het grondwater. Verder hebben wormen een gunstig effect op de humusvorming.

Gewone regenworm (*Lumbricus terrestris*).
Bron: Wikipedia.

Gewone grauwworm (*Aporrectodea caliginosa*). Bron: Naturalis.

Regenwormen komen aan hun naam omdat ze bovengronds komen bij regenachtig weer om te paren. Regenwormen (Lumbricidae) zijn een familie van ongewervelde dieren die behoren tot de ringwormen (Annelida). Regenwormen behoren tot de Oligochaeten, een groep van wormen die de zee verlaten hebben en in zoetwater, maar ook op het land kunnen leven. Wereldwijd zijn er ongeveer 670 soorten regenwormen bekend, die in lengte variëren van enkele centimeters tot decimeters. Bij het trillen van de bodem kruipen de regenwormen uit de grond, dit kan door de loopbewegingen van dieren worden veroorzaakt of door menselijk handelen zoals met behulp van een stok of greep. Onder natuurlijke omstandigheden komen regenwormen boven door graafbewegingen van mollen. In de winter kruipen ze dieper de grond in en gaan in een soort winterslaap of diapauze.

Verspreiding en habitat

Regenwormen komen wereldwijd algemeen voor, uitgezonderd in droge klimaten en op Antarctica. Sommige soorten hebben een wereldwijde verspreiding, zoals de gewone regenworm. Andere komen slechts in een bepaald gebied voor. In Nederland en België komen 22 soorten voor, de bekendste soort is de *grote blauwkopworm* ofwel *gewone regenworm* (*Lumbricus terrestris*), die 9 tot 30 centimeter lang wordt. Veel soorten zijn diepgravers die lange verticale gangen maken, zoals de al genoemde gewone regenworm. Andere soorten regenwormen leven vlak onder het grondoppervlak. Zij laten hoopjes uitwerpselen achter op het bodemoppervlak, waaronder de zeer veel voorkomende *gewone grauwworm* (*Aporrectodea caliginosa*).

Maar niet alle regenwormen leven ondergronds. Er zijn ook wormen die in de strooisellaag leven, zoals de *gewone blauwkopworm* (*Lumbricus rubellus*) en de *mestpier* (*Eisenia fetida*). De laatstgenoemde wordt 6 tot 13 centimeter lang. Hoewel de soorten verschillende voorkeuren hebben, is toch een van de belangrijkste factoren de zuurgraad van de grond. De meeste regenwormen hebben een voorkeur voor een pH-neutrale tot iets zure grond (pH 5,4). Regenwormen kunnen niet overleven in een te zuur milieu, zoals in hoogveengebieden. Onder andere hierdoor worden plantenresten in deze gebieden niet afgebroken. In veenweidegebieden komen juist wel veel wormen voor in de grond om het organisch materiaal af te breken.

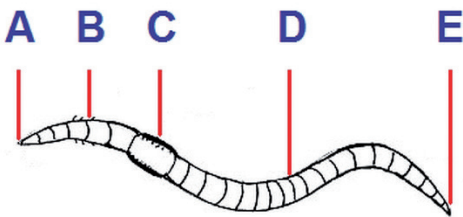

Mestpier (Eisenia fetida). Bron: Naturalis.

Uiterlijke kenmerken

Regenwormen hebben een langwerpig lichaam zonder poten en ook andere aanhangsels ontbreken. De gewone regenworm kan een lichaamslengte van 30 cm bereiken en bestaan uit meer dan 150 segmenten. Het aantal segmenten neemt met het ouder worden toe, doordat in een speciale groeizone vlak bij het uiteinde nieuwe segmenten ontstaan. Vooraan, na ongeveer het dertigste

segment, zit bij volwassen regenwormen een verdikking, het clitellum of zadel genoemd. De huidlaag aan de buitenkant is een eencellige laag van epidermiscellen, waarin enkele kliercellen- en zintuigcellen voorkomen. De huidlaag is bedekt met een wasachtige verharde laag die de worm beschermt tegen uitdroging. Onder de huidlaag zit een laag dwarsgestreept spierweefsel, met daaronder een dikke laag glad spierweefsel. Dicht onder de huid van het gehele lichaam van de regenworm zit een laag van huidspieren.

Belangrijkste kenmerken van een regenworm (bron: Wikipedia):

A = Mond

B = Borstels

C = Clitellum (zadel)

D = Segmenten

E = Anus

De segmenten zijn binnenin het lichaam gescheiden door een segmentwand. Deze segmentwanden worden gepenetreerd door de spijsverteringskolom, de aderen, de zenuwstreng en ook door de uitscheidingsklierijtjes die een rol spelen in de waterhuishouding en de primaire stofwisseling.

Borstels

De lichaamssegmenten van regenwormen zijn voorzien van minuscule harde borstelachtige uitsteeksels. De regenworm heeft altijd vier paar borstels per lichaamssegment, alleen op het eerste en het laatste lichaamssegment ontbreken dergelijke structuren. De borstels van een aantal segmenten zijn duidelijk langer dan die van de meeste andere segmenten, deze worden gebruikt om het lichaam aan een partner te ankeren tijdens de paring.

De bewegingen van de regenworm worden veroorzaakt door spiersamentrekkingen, waardoor het lichaam wordt verplaatst. De stand van de borstels speelt een rol betreffende de richting van de verplaatsing van het lichaam. De borstels geven de regenwormen grip bij het graven, ze staan meestal achterwaarts gericht. Als men een regenworm van voor naar achteren tussen de vingers laat glijden, geven de borstels weinig weerstand. Maar als men dit van achteren naar voren probeert wordt de aanwezigheid van de borstels duidelijk merkbaar. De borstels kunnen wat worden uitgestoken, zodat de grip wordt vergroot. Doordat de borstels verhinderen dat het lichaam naar achteren wordt verplaatst, kruipt de worm vanzelf voorwaarts. Als de worm zich achterwaarts wil bewegen, bijvoorbeeld om zich terug te trekken in het

hol, wordt de stand van de borstels veranderd, waarbij ze naar voren wijzen en zo wordt voorkomen dat het lichaam zich naar voren verplaatst.

Spijsverteringsstelsel

Het voedsel van de regenworm wordt opgenomen door de mond, waarna het langs verschillende organen wordt gevoerd en het afval aan de achterzijde weer wordt afgescheiden. De kop van de regenworm zit altijd aan de kant van het clitellum (de verdikking), de kop is nauwelijks te onderscheiden van de achterzijde. De worm heeft een soort lapje voor de mond, waarmee voedsel kan worden vastgegrepen. Verharde structuren, zoals tanden of kaken, ontbreken echter. De monding begint net na het eerste segment en gaat door tot in de darm, die door het gehele lichaam van de regenworm loopt. Het begin van de darm bestaat uit een spierloze keel, die overgaat in een slokdarm. Deze slokdarm bestaat achtereenvolgend uit kalkzakjes, een spierloze 'krop' en gespieerde magen. Hierin wordt het plantaardige voedsel gelijkmatig vernalen, met behulp van zandkorreltjes (op dezelfde wijze als bij kippen, maar die doen het met behulp van steentjes).

In elk segment, met uitzondering van de eerste drie tot vijf en het laatste segment, zijn aan weerszijden van de darm de uitscheidingsorganen gelegen. Hierin worden stoffen als urinezuur, zouten en ammoniak afgevoerd en in deze orgaantjes wordt water teruggewonnen uit de afvalstoffen. Ze zijn vergelijkbaar met de nieren van hogere gewervelden. Ze hebben geen directe interactie met de vertering van het voedsel, maar bewerken de uit het voedsel verkregen verbindingen, om ze geschikt te maken voor de lichaamsprocessen van de worm. Het uitscheidingsorgaan van het voedsel wordt de anus genoemd en is aan de achterzijde gelegen, aan het laatste segment.

Geslachtsorganen

Regenwormen zijn hermafrodit, dit betekent dat ze zowel mannelijke als vrouwelijke geslachtsorganen bezitten. Maar een regenworm kan niet de eigen eitjes bevruchten. De regenworm heeft een duidelijke verdikking aan de voorzijde van het lichaam, die vaak lichter van kleur is ten opzichte van de rest van het lijf. Zoals eerder genoemd het zadel of clitellum. Het clitellum is een samenklontering van slijmproducerende cellen en speelt een rol bij de vorming van een cocon en de afzet van de eitjes, maar is zelf geen onderdeel van het geslachtsapparaat. De inwendige testis en een uitwendige opening vormen het mannelijk orgaan. Ovaria, eileiders en een uitwendige opening vormen het vrouwelijke orgaan. Daarnaast heeft de regenworm spermazakjes, waarin het sperma van de partner wordt opgevangen.

De mannelijke porie bevindt zich op ring 15.

Paring

Van de meeste soorten regenwormen is bekend dat ze ondergronds de paring uitvoeren, maar de gewone regenworm is een van de weinige soorten die bovengronds paart. Onder vochtige omstandigheden kruipen de dieren naar boven en komen uit hun gang op zoek naar een partner. Omdat ze gevoelig zijn voor uitdroging, gebeurt dit meestal in de ochtend of avond of overdag na een regenbui. Andere regenwormen leven permanent aan de oppervlakte en paren onder bladafval of ondergronds in een gang.

Paring van regenwormen. Bron: Wikipedia.

Cocons van een regenworm. Bron: Wikipedia.

Tijdens de paring positioneren de wormen zich zo dat de dieren zich met de lichamen tegen elkaar aan bevinden, waarbij de voorzijden tegenovergesteld zijn. Tijdens de paring worden zaadcellen afgescheiden aan de partner. De huidborstels in de omgeving van het clitellum haken zich in de huid van de partner aan de voorzijde van het clitellum. Vervolgens wordt er slijm gevormd door klieren bij het clitellum, de slijmlaag vormt uiteindelijk een soort 'wikkel' rond de mannelijke geslachtsorganen van de wormen. Deze slijmband dient om te voorkomen dat het zaad zich mengt, zodat de worm alleen het zaad van

de partner binnenkrijgt. De paring van de regenworm duurt ongeveer drie tot vier uur. Tijdens de paring wisselen de regenwormen alleen zaadcellen uit, de eigenlijke bevruchting vindt later plaats, dat gebeurt overigens buiten het lichaam. Het sperma blijft in de zaadblaasjes tot de eicellen rijp zijn. Een regenworm kan door deze spermavoorraad na een paring gedurende enkele maanden eieren produceren zonder dat een volgende paring nodig is.

Als de eieren voldoende zijn ontwikkeld, vindt uiteindelijk de bevruchting plaats. Hierbij wordt opnieuw een slijm laag rond het clitellum gevormd, dat als een gordel om de worm zit. In het slijm zijn eiwitten aanwezig welke dienen om de zich ontwikkelende embryo's van voedsel te voorzien. Zodra de slijmband is gevormd, wordt deze door de worm achterwaarts verlaten, waardoor de slijmband zich dus naar de voorzijde van het lichaam verplaatst. Zodra de slijmband over de vrouwelijke geslachtenopening glijdt, worden de eieren afgezet in het slijm. Nadat de slijmkoker van (nog onbevruchte) eieren is voorzien, wordt deze verder afgestroopt en komt even later boven de zaadblaasjes te liggen. Zodra de slijmkoker zich boven de openingen bevindt, trekken de blaasjes samen, waardoor het sperma vrijkomt en zo de eieren bevrucht.

Cocon

Als de worm de slijmkoker volledig van het lichaam heeft gestroopt, droogt het uit en vormt een verharde cocon. De cocon heeft ongeveer de grootte van een erwten en heeft vaak een karakteristieke citroenvorm. Hoewel de cocon dus meerdere levensvatbare eieren bevat, kruipt uit de meeste cocons slechts één jonge worm. Bij andere regenwormen, zoals de mestpieren, zitten twee tot vijf eieren in een cocon. De gewone regenworm kruipt na één tot vijf maanden uit de cocon, afhankelijk van de omstandigheden. Een half jaar tot anderhalf jaar later is de worm geslachtsrijp en kan zich voortplanten. De levensduur van de gewone regenworm in het wild is enkele jaren, maar weinig exemplaren leven lang genoeg om de maximale lengte van dertig centimeter te bereiken.

In de volgende Nijkerk Natuurlijk volgt deel 2 over regenwormen 'Ecologie en functie'

Overgenomen uit: 'De Natuurkijker - Winter 2023/2024', IVN/KNNV Amersfoort.

Gebruikte bronnen: - Wikipedia, Dynamisch perspectief (Rienk Noordhuis, september 2002),
- Determineren van Nederlandse soorten (Naturalis).

Heiweg 34
3794 MP De Glind
Tel: 06-23769164
www.gertdavelaar.nl
info@gertdavelaar.nl

Welkom bij Albert Heijn Nijkerk.

Openingstijden:

maandag t/m zaterdag 07.00 - 22.00 uur
zondag 08.00 - 22.00 uur

Dat is het *lekkere* van...
Albert Heijn Van den Tweel

Frieswijkstraat 72 - Nijkerk

Bulderweg 16
3862 PK Nijkerk
tel: 06-224 00 523
e-mail: info@bokkers-verhuur.nl

VOGELKIJKEXCURSIE ARKEMHEEN

Zaterdag 25 januari (Nationale tuinvogeltelling) is het dan zover. Samen met een vriendin uit Amsterdam heb ik mij ingeschreven voor de vogelkijkexcursie van het IVN in de Arkemheen-polder. Ik woon zelf in Eemnes en ken de polder van Arkemheen dus vooral vanaf Eemland. Vandaag gaan we hem bekijken vanaf de andere kant. We verzamelen op het station in Nijkerk en stappen dan gezellig bij elkaar in de auto om naar de Middelbeekweg te rijden. Dit stuk noemt men Delta Schuitenbeek.

We zijn met een groep van ongeveer 17 mensen en als we op de dijk verzamelen begint het zachtjes te miezeren en staat er meteen een fris windje. Jelle is onze gids voor vandaag maar er zijn meerdere mensen die veel ervaring hebben in vogeltjes kijken. Altijd leuk om op pad te gaan met allemaal mensen die dezelfde passie hebben.

Zodra we een paar passen gelopen hebben, zien we meteen al de eerste slobbeend. Het mannetje met zijn mooie groene kop en roodbruine flanken en het vrouwtje herkennen we aan de brede snavel. Ook een nonnetjespaar laat zich meteen bewonderen. Wat een prachtige vogeltjes. Daarboven op de takken drogen de aalscholvers hun veren. De jongen zijn makkelijk te herkennen aan hun witte buik. Gelukkig zijn er ook mensen met een fototoestel mee in de groep die al het moois vastleggen.

Ongemerkt is de wind al aardig gaan liggen en komt de zon door, die alle kleuren van de winterkleding extra mooi doet uitkomen. De dames eenden

laten zich altijd wat moeilijker determineren met hun bruine veren, maar als je met zoveel expertise op pad bent, gaat dat best goed.

Hoog in de atmosfeer wordt het zonlicht gebroken door ijskristallen waardoor een halo (kring van licht) zich vormt rondom de zon.

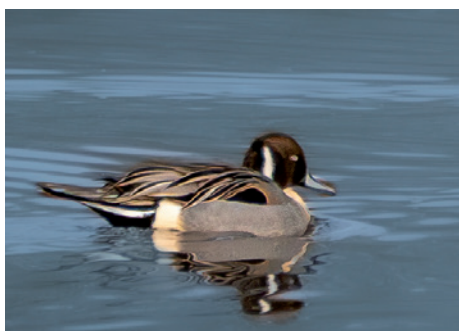

Aalscholvers met jong.

Nonnetje ♂ en ♀

Jelle vertelt over de vervuiling van het water; omdat er via de beek fosfaten het meer binnen stroomden, had dit een algenexplosie tot gevolg. Vissen stierven hierdoor uit en om het tij te keren heeft men toen een dam gebouwd en veel riet aangeplant. Riet heeft een zuiverende werking. Maar door verkeerd waterbeheer heeft het riet nooit aangeslagen. Gelukkig is er toch een mooi natuurgebied ontstaan en zien we vandaag nog veel meer mooie vogels. De wintertaling met zijn mooie groen met bruine kop, smienten met hun gouden kroontje, zaagbekken, wilde eenden, grote zilverreigers en de kuifeenden. Ik had het vrouwtje van de kuifeend niet herkend dus dat weet ik dan voortaan ook weer.

Pijlstaart ♂

Smient ♂ en ♀

Als we de andere kant op kijken zien we de ondergelopen polder met heel veel brandganzen, grauwe ganzen en drie kolganzen. De kolganzen hebben drie strepen over hun borst en natuurlijk de witte kol boven hun snavel. De steltlopers zijn vandaag niet van de partij. Wel vliegt er een pijlstaart over en

horen we de waterral op de achtergrond gillen als een speenvarken. Zo fijn dat Jelle ook alle vogels herkent op geluid. We krijgen de waterral vandaag helaas niet te zien.

Als we teruglopen krijgen we als uitsmijter het ijsvogeltje nog in het vizier. Een kers op de taart van deze mooie vogelexcursie. Ik kom hier zeker nog eens terug om vaker van de vogels te genieten. In het voorjaar ziet het er vast weer heel anders uit met alle steltlopers.

Het was een heel leuke dag. Bedankt Jelle!

Agnes Calis

Fotoverantwoording

- Halo om de zon: Marieke van den Heuvel
- Groep en vogels: Els Horst

de Bibliotheek
Gemeente Nijkerk
brengt je verder!

**Leen boeken/tijdschriften over tuinieren
bij de Bibliotheek! www.bibliotheeknijkerk.nl**

Er zijn meer vliegbewegingen dan het vorige jaar. Toch is de geluidshinder, net als het vorige jaar, nul komma nul, evenals de uitstoot van CO₂. Door de geavanceerde techniek is een botsing in de lucht of op de grond met wat dan ook uitgesloten. Tijdens een landing is er in de tweeëndertig jaar dat ik hier woon, nooit een ongeluk gebeurd. De logistiek van de aan- en afvoer van allerlei producten loopt al die tijd ook gesmeerd. Nog nooit zijn er klachten door omwonenden ingediend: er is eenvoudig geen overlast.

Het vliegverkeer komt vanuit alle windstreken maar is vooral lokaal. Alleen de roodborsten die ik in de winter zie, komen uit de noordelijke landen. Dat er steeds meer gevleugelde vrienden in mijn tuin landen komt omdat hier altijd wat te halen valt.

Terwijl ik dit schrijf komt het echtpaar wilde eend aangewaggeld. Ze zijn vaste gast. Kwek en Kwak, zoals ze heten, komen zo'n drie keer per dag om hier te ontbijten, te lunchen of van het avondeten te genieten. Hoewel, het is wel steeds hetzelfde wat ze eten namelijk een mengsel van granen en gebroken maïs. Dit strooi ik op de grindtegels. Het is verbazingwekkend hoe ze met hun snob razendsnel de kleine korreltjes tussen de kiezels van die tegels oppikken. Concurrenten dulden ze niet, althans niet in hun directe omgeving. De mussen, duiven, merels en vinken weten dat. Ze blijven op een eerbiedige afstand van een halve meter. Dat is net buiten het pikbereik van Kwek en Kwak. Een witte eend, die dacht een graantje mee te kunnen pikken, was niet op de hoogte van hun agressieve gedrag: ze kwam te dichtbij en moest dit bekopen met een flink pak slaag, waarbij de witte veren in het rond vlogen. Deze gast hebben we nooit meer terug gezien.

Gebaande wegen

Tussen de maaltijden doen Kwek en Kwak een dutje langs de sloot achter de tuin. Als er gegeten moet worden geeft Kwek een seintje aan zijn echtgenote door Kwak te kwaken. Gezamenlijk gaan ze te water, zwemmen naar de loopplank en gaan dan via de trap naar de tuin. Op de een na laatste tree blijft Kwek staan. Hij loopt altijd voorop. Het is een heel grappig gezicht om alleen de kop en de hals boven aan de trap te zien uitsteken.

Ze kunnen niet door de borders lopen omdat die afgezet zijn met een soort gaas. Via de slootkant kunnen ze ook niet in de borders komen, die kanten zijn te steil. Het is goed dat ze de gebaande wegen bewandelen. In de borders bloeien, het is nu 11 februari, vele honderden winterakonieten. Toen de borders nog niet afgezet waren, trapte het echtpaar deze tere stinzenplanten plat met

hun oranje platvoeten. En steeds maakten ze nieuwe paden. De houtduiven maakten hiervan eveneens gebruik en pikten later de zaden van allerlei kostbare planten op.

Bewonderenswaardig

Alle dieren hebben een totaal ander intellect en andere vermogens als een mens. Een mens is niet in staat dit te doorgronden.

Nog steeds is het verbazingwekkend wat bijvoorbeeld vogels kunnen. Voor het eerst in haar leven strooide mijn vrouw wat kleine kaasbrokjes in het grasveld van de tuin. Nog geen vijf minuten later kwamen er twee kokmeeuwen die in no-time het lekkers op aten. Nog nooit hadden we die meeuwen in de tuin gehad. Ze vliegen wel over op een hoogte van minimaal vijftig meter. Vanaf die hoogte hebben deze vogels die kruimels kaas van een vingernagel groot tussen de grassprietten zien liggen. Wat moeten die dieren over een fantastisch gezichtsvermogen beschikken. En ook over kennis. Want hoe weet zo'n vogel dat daar in de verte kaas of in ieder geval iets eetbaars ligt. Ongelooflijk.

Onbegrijpelijk is ook dat de koolmezen, pimpelmezen, mussen en alle andere vogels vanuit een razendsnelle vlucht veilig op een door een stevig heen en weer zwiepende dunne tak kunnen landen. Nog nooit heb ik een misser gezien. Zelfs in het halfdonker maken ze geen enkele fout om in dicht struikgewas op een piepklein takje een veilige landing te maken. De uiterst dunne tenen grijpen nooit mis. Hoe weet een eekhoorn op een afstand van een decimeter dat een walnoot van binnen loos is of beschimmeld?

En zo kan ik nog wel bladzijden vol schrijven maar dan wordt dit artikel te lang.

Ziet en verwondert u.

Leendert de Boer

BOUW
BULDERWEG *hoveniersbedrijf*

Hoveniers Aanleg

Hoveniers Onderhoud

Boomtechniek

Schoolpleinen

Flora en Fauna

Bouw Bulderweg Hoveniersbedrijf
Duifhuis 34
3862 JG Nijkerk

Tel: 033 245 41 86
Mobiel: 06 53 302 663

FF SOLUTIONS

*oplossingen flora & fauna
binnen het wettelijke kader*

Onderdeel van:
R.I.-Buitenbouw B.V.

www.ri-buitenbouw.nl

WERKGROEPEN

Advertenties	Rien Loman	06 - 25 08 18 05 advertenties@ivn-nijkerk.nl
Boomfeest	Hans Dekker	06 - 52 32 73 70 boomfeest@ivn-nijkerk.nl
Communicatie, PR en Promokraan	Marieke van den Heuvel	06 - 14 03 50 67 promo@ivn-nijkerk.nl
Fotowerkgroep	Petra Heidinger	fotowerkgroep@ivn-nijkerk.nl
Gidsen en excursies	Marieke van den Heuvel	06 - 14 03 50 67 gidsenwerkgroep@ivn-nijkerk.nl
Hoogstambrigade	Rien Loman	06 - 25 08 18 05 hoogstambrigade@ivn-nijkerk.nl
Landschapsbeheer	Rien Loman	06 - 25 08 18 05 landschapsbeheer@ivn-nijkerk.nl
Natuurlijk Proeven	Elly Kuijt	06 - 22 23 28 68 ellykuyt@gmail.com
Nieuwsbrief	Herman van Dasselaar en Jorieke Linnenkamp	pr@ivn-nijkerk.nl
Nijkerk Natuurlijk	Arjan Kalee	nn@ivn-nijkerk.nl
Planten	Arjan Kalee	plantenwerkgroep@ivn-nijkerk.nl
Scholen	Hans Dekker	06 - 52 32 73 70 scholenwerkgroep@ivn-nijkerk.nl
Vogels	Janoh de Groot	06 - 26 53 44 03 vogelwerkgroep@ivn-nijkerk.nl
Wandelgroep	Petra Heidinger	promo@ivn-nijkerk.nl
Website	Ruud van Veenschoten en Hans Dekker	06 - 81 33 26 28 webmaster@ivn-nijkerk.nl

**VAN
DER
GOOT**

OPTICIENS

**Gespecialiseerd in
verrekijkers en nachtzicht.**

o.a.: Swarovski - Zeiss - Bynolyt - Leica - Pulsar - Hikmicro

Plein 15, Nijkerk